

УДК 378.147:796:004

Тетяна Чопик

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри теорії і методики фізичного виховання і спорту,
Хмельницький національний університет, м. Хмельницький
<http://orcid.org/0000-0003-1460-2953>
tatyana.chopik@ukr.net

Оксана Павлюк

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри теорії і методики фізичного виховання і спорту,
Хмельницький національний університет, м. Хмельницький
<http://orcid.org/0000-0003-0016-2416>
okspavluk@ukr.net

Олександр Антонюк

кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент,
доцент кафедри теорії і методики фізичного виховання і спорту,
Хмельницький національний університет, м. Хмельницький
<http://orcid.org/0000-0003-1483-7883>
antonjuk.o@gmail.com

Євген Павлюк

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри теорії і методики фізичного виховання і спорту,
Хмельницький національний університет, м. Хмельницький
<http://orcid.org/0000-0002-4041-4457>
eopavluk@gmail.com

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОГО СТАНОВЛЕННЯ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ ПІД ЧАС НАВЧАННЯ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Ця стаття має на меті висвітлення та подання загальної характеристики інтерактивних технологій, дослідження ефективності його застосування у професійному становленні майбутніх фахівців фізичної культури і спорту під час навчання у ЗВО.

Актуальною проблемою є зміна принципів навчання студентів, забезпечення переходу від пасивного сприйняття інформації до творчого здобуття знань. Принцип поєднання традиційних і інтерактивних форм викладання забезпечує можливість поєднання в навчальному процесі кращих рис навчання. Традиційне навчання забезпечує соціальну взаємодію, маючи можливість безпосередньо спілкуватись з викладачем, пропонує знайомі та звичайні для студентів методи навчання; інтерактивне – створює освітній простір, у якому кожен студент може перевірити свою позицію й отримати негайний зворотний зв'язок від викладача відносно правильності відповідей.

Основна мета професійного навчання майбутніх фахівців фізичної культури і спорту – створити навчально-методичну програму для вирішення як психологічних, так і педагогічних, як науково-технічних проблем.

Отже, засоби інтерактивних технологій визначаються взаємодією викладачів та майбутніх фахівців фізичної культури і спорту, де роль викладача полягає у творчому підході до вибору та застосування інтерактивних форм проведення занять. Навчально-пізнавальна діяльність майбутніх фахівців фізичної культури і спорту передбачає їхню активну позицію в різних способах взаємодії. Результатом такого процесу формування готовності студентів до застосування інтерактивних методів навчання очікується усвідомлене оволодіння методикою організації інтерактивного навчання. Також така робота сприяє формуванню професійної компетентності майбутніх фахівців фізичної культури і спорту, наявності вмінь упровадження інтерактивних методів навчання у практику.

Перспективи майбутнього дослідження передбачають створення та розвиток методів використання деяких інтерактивних технологій, які забезпечать розвиток професійної компетентності майбутніх фахівців фізичної культури і спорту під час навчання у ЗВО.

Ключові слова: професійне становлення; інтерактивні технології; майбутні фахівці фізичної культури і спорту.

1. ВСТУП

Постановка проблеми. Технологізація освітніх процесів ще з часів Яна Амоса Коменського розглядається як важливий засіб упровадження провідних дидактичних принципів і передбачає чітке дотримання змісту й послідовності поширення нововведень. Використання ефективних засобів навчання на сучасному етапі стає пріоритетною потребою на ринку освітньо-виховних послуг і визначає напрями та способи опанування студентами необхідних професійних знань і вмінь.

Актуальною проблемою сьогодення є зміна принципів навчання майбутніх фахівців фізичної культури і спорту, забезпечення переходу від пасивного сприйняття інформації до творчого здобуття знань. Використання інноваційних засобів фахової підготовки дають можливість варіювати навчальний матеріал, змінювати та доповнювати його відповідно до підготовленості студентів. Слід зазначити, що саме інформаційні технології слугують базою для реструктурування навчально-виховного процесу. Застосування комп'ютерної техніки сприяє доступності та ефективності професійної підготовки майбутніх фахівців фізичної культури і спорту у вищих закладах освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема вдосконалення системи освіти шляхом впровадження різних підходів активно обговорюється у педагогічній науці. Значна увага приділяється загальновідомим у педагогіці підходам до навчального процесу та формуванню професійної компетентності майбутніх фахівців у вищих навчальних закладах: системний підхід (С. Гончаренко, Л. Паращенко, І. Решетень, В. Столяров, В. Шахов та ін.); управлінський підхід (І. Волков, Н. Кучугурова, М. Прохорова, В. Чичикін та ін.); компетентнісний підхід (О. Акімова, В. Безпалько, І. Бех, О. Демінський, Е. Зеєр, І. Зимня, Н. Кузьміна, О. Локшина, О. Овчарук, О. Пометун, В. Сериков, С. Трубачова, В. Шадріков та інші.).

Розв'язання окресленої проблеми започатковане у працях В. Болотова, І. Зимньої, О. Овчарук, О. Пометун, А. Хуторського, Дж. Равена, та ін.

Теоретичні аспекти сутності інтерактивних методів, набули висвітлення в працях М. Скрипник, Г. Мітіна, Л. Пироженко, О. Пометун та інших учених, які обґрунтовують доцільність застосування інтерактивних технологій щодо підвищення ефективності процесу навчання.

Метою статті є висвітлення та подання загальної характеристики інтерактивних технологій, дослідження ефективності його застосування у професійному становленні майбутніх фахівців фізичної культури і спорту під час навчання у закладах вищої освіти (ЗВО).

2. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Процес модернізації системи української освіти в умовах інтенсивного розвитку соціально-економічних відносин та інформатизації суспільства актуалізує проблему підвищення якості вищої освіти, що передбачає підготовку творчого і компетентного фахівця, на основі впровадження у процес професійного становлення активних форм і методів навчання. Це в першу чергу, нові умови освітньої діяльності, нові принципи та методи організації навчального процесу у ЗВО, принципова зміна характеру відносин між викладачем та студентом. Актуальною проблемою є зміна принципів навчання студентів, забезпечення переходу від пасивного сприйняття інформації до творчого здобуття знань.

Ефективність педагогічної діяльності викладача визначається відсотком студентів, які засвоюють увесь матеріал (за висновками американських соціологів – у середньому 10 %). Пояснення цього факту дуже просте: “лише 10 % студентів здатні вчитися з книгою в руках” [1]. Лише для 10 % студентів методи, використані у традиційному ЗВО, є прийнятими. Решта 90 % студентів також здатні вчитися, навчання має будуватися по-іншому, один із варіантів організації навчального процесу – використання в діяльності викладача технології інтерактивного навчання.

Принцип поєднання традиційних і інтерактивних форм викладання забезпечує можливість поєднання в навчальному процесі кращих рис навчання. Традиційне навчання забезпечує соціальну взаємодію, маючи можливість безпосередньо спілкуватись з викладачем, пропонує знайомі та звичайні для студентів методи навчання; інтерактивне – створює освітній простір, у якому кожен студент може перевірити свою позицію й отримати негайний зворотний зв'язок від викладача відносно правильності відповідей.

Слово “інтерактив” залучене з англійської мови (“interact”, де “inter” – і “act” – діяти). Тобто, “інтерактивний” – здатний до взаємодії, діалогу. Інтерактивне навчання – забезпечує інформатизацію навчального процесу. Саме інформаційні технології слугують базою для реструктурування навчального процесу. Застосування комп'ютерної техніки сприяє активізації пізнавальної діяльності студентів, що підвищує ефективність лекційних і семінарських занять [2, с. 16].

Ми схиляємося до визначення О. Пометун та Л. Пироженко: “Сутність інтерактивного навчання полягає в тому, що навчальний процес відбувається за умов постійної активної взаємодії всіх учнів. Це співнавчання, взаємонавчання”. Також “інтерактивне навчання – це організація викладачем за допомогою певної системи способів, прийомів, методів освітнього процесу, заснованого на: суб'єкт-об'єктних стосунках викладача і студента; багатосторонній комунікації; конструюванні знань студентом; використанні самооцінки та зворотного зв'язку; постійній активності студента [3], [4].

У контексті інтерактивного навчання знання набувають іншої форми. З одного боку, вони є певною інформацією, особливістю якої є те, що студент одержує її не у вигляді вже готової системи від викладача, а у процесі власної активності. З іншого боку, в процесі взаємодії на занятті з іншими студентами і викладачем студент опановує систему випробуваних способів діяльності стосовно себе, соціуму, засвоює різні механізми пошуку знань в індивідуальній і колективній діяльності. Тому знання, отриманні студентом, є одночасно й інструментом для самостійного їх здобування.

Застосування інтерактивних технологій висуває певні вимоги і до структури заняття. Як правило структура інтерактивного заняття складається з трьох основних частин:

вступної, завданням якої є мотивація навчальної діяльності студентів, актуалізація опорних знань і уявлень студентів та оголошення, представлення теми й очікуваних навчальних результатів;

основної, що передбачає опанування студентами нового змісту;

підсумкової, коли засвоєне систематизується й узагальнюється відбувається рефлексія процесу навчання й оцінювання результатів навчання [5].

У інтерактивній технології навчання реалізуються також основні принципи проблемного навчання. Це здійснюється шляхом постановки проблемних завдань, пошуку й орієнтування у способах їх розв'язання для того, щоб студент зміг прийти до самостійного висновку і на цій основі – до діяльності.

Головним завданням професійної підготовки майбутніх фахівців фізичної культури і спорту, для вирішення якого необхідні як глибокі психолого-педагогічні, так і науково-технічні знання та уміння, є розробка високоякісного навчально-методичного забезпечення процесу навчання.

У зв'язку з цим актуалізується проблема визначення тих засобів інтерактивних технологій, які можна застосовувати в традиційній лекційно-семінарській формі навчання студентів у вищій школі [6, с. 111].

Розглянемо засоби інтерактивних технологій, які ми застосовували під час навчання майбутніх фахівців фізичної культури і спорту у ЗВО.

Найбільш поширеною і простою формою активного залучення майбутніх фахівців фізичної культури і спорту до навчального процесу є лекція-бесіда, яка передбачає безпосередній контакт викладача з аудиторією, що сприяє зосередженню уваги майбутніх фахівців фізичної культури і спорту на найважливіших моментах теми, котра вивчається. Запитання до аудиторії ставиться з метою з'ясування знань студентів, відновлення у пам'яті основного матеріалу з попередніх лекцій.

Проблемні лекції передбачають моделювання проблемної професійної ситуації, обґрунтування проблемного професійного завдання, варіанти щодо розв'язання поставленого завдання, аналіз та синтез результату. Проблемні ситуації добирають так, щоб залучити майбутніх фахівців фізичної культури і спорту до продуктивної розумової діяльності, збуджують у студентів прагнення поставити запитання, віднайти істину. Запитання студентів є найважливішим показником активності.

Лекція-візуалізація передбачає пошук нових можливостей реалізації принципу наочності. Викладач на такій лекції використовує демонстраційні матеріали, форми наочності, котрі не лише доповнюють словесну інформацію, а й самі виступають носіями змістовної інформації, що у свою чергу сприяє ефективнішому засвоєнню знань.

Лекція-дискусія базується на активному обміні думками після кожної викладеної частини лекції, що спонукає порівнювати різні точки зору, приймати одну із них чи формувати власну. На такій лекції виховується культура дискусії, розвивається комунікативна компетентність, здатність до імпровізації.

На лекції-прес-конференції студентів заздалегідь ознайомлюють з темою і планом лекції, пропонують підготувати запитання, на які викладач дає ґрунтовну відповідь. Ці лекції одночасно виконують стимулюючу, контролюючу і діагностичну функції.

Отже, лекційні заняття для майбутніх фахівців фізичної культури і спорту слугували теоретичною базою, акцентуючи на розвиток професійної компетентності; розглядалися найгостріші питання, висвітлювалися шляхи розв'язання проблем; аналізувалися складні для самостійного опрацювання студентами питання навчальної програми, що давало змогу повноцінно включитися в навчально-пізнавальну діяльність.

Основною метою семінарських занять як складових лекційно-семінарської форми навчання у ЗВО є активізація майбутніх фахівців фізичної культури і спорту до самостійного набуття знань, формування професійних умінь та навичок, спонукання студентів до колективного творчого обговорення матеріалу. Свою професійну діяльність

майбутні фахівці фізичної культури і спорту удосконалювали на семінарських та практичних заняттях, де були використані традиційні та нетрадиційні форми занять: семінар-взаємонавчання, семінар-зустріч, семінар-“мозковий штурм”, семінар-промова та семінар-дослідження.

На семінари-взаємонавчання студенти працюють парами, аналізують зміст оголошеної на занятті проблеми. Разом обговорюють неординарні ситуації. Через певний час пари міняються, а дії студенти продовжують дискутувати.

Семінари-зустрічі – запрошуються викладачів фізичної культури, тренерів-викладачів, фітнес-тренери, які розповідають про свою професійну діяльність на особистих прикладах. Такі заняття дають змогу студентам детальніше уявити майбутню професійну діяльність, спільно виявити чинники, від яких залежить розвиток професійної компетентності.

На семінарі-“мозковий штурм” викладач формулює проблему у формі запитання. Студенти пропонують власні варіанти розв’язання проблеми, обмірковують, доповнюють, висувають свої ідеї або розвивають попередні. Мета семінару – “мозковий штурм” – зініціювати максимум ідей для розв’язання проблеми.

Напередодні семінару-промови майбутні тренери-викладачі готуються до виступу на батьківських зборах дитячо-юнацьких спортивних шкіл, педагогічній раді дитячо-юнацької спортивної школи, в управлінні молоді та спорту.

Дієвим засобом, методом підготовки майбутніх фахівців фізичної культури і спорту до професійної діяльності та розвитку їх професійної компетентності є семінар-дослідження. На семінарі студенти звітують про проведення власних найпростіших досліджень з теоретико-методичних основ до тренерсько-викладацької діяльності. Хід занять передбачає таку послідовність дій: створення проблемної ситуації – визначення проблемного завдання – висунення припущення щодо його розв’язання – пошук розв’язку – аналіз результату.

У процесі фахової підготовки використовують групові та індивідуальні форми проведення занять з майбутніми фахівцями фізичної

культури і спорту. Спочатку застосовують групову, а згодом – індивідуальну. Навчальну групу розподіляють на підгрупи по 4-5 осіб, де кожен виконує свої “обов’язки”. Перед підгрупами ставлять завдання: побудувати навчально-тренувальне заняття і скласти план-конспект, де кожен студент виконував свою частину роботи самостійно у постійній взаємодії з іншими членами підгрупи-команди, оскільки від роботи кожного залежить успіх всієї команди, що передбачає самоконтроль, взаємоконтроль та взаємодопомогу. За індивідуальної форми організації практичного заняття кожен студент отримує від викладача тему (позаурочного навчально-тренувального) заняття і завдання самостійно складає план-конспект.

Покращення результату навчання від запровадження активних методів вказує на необхідність забезпечити майбутніх фахівців галузі фізичного виховання і спорту знаннями та уміннями використовувати інтерактивні технології у своїй професійній діяльності [7].

3. ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Отже, засоби інтерактивних технологій визначаються взаємодією викладачів та майбутніх фахівців фізичної культури і спорту, де роль викладача полягає у творчому підході до вибору та застосування інтерактивних форм проведення занять. Навчально-пізнавальна діяльність майбутніх фахівців фізичної культури і спорту передбачає їхню активну позицію в різних способах взаємодії. Така робота сприяє формуванню професійної компетентності майбутніх фахівців фізичної культури і спорту, наявності вмінь упровадження інтерактивних методів навчання у практику.

Перспективи подальших розвідок у даному напрямку передбачає розробку методик застосування окремих інтерактивних технологій, що сприятимуть розвитку професійного становлення майбутніх фахівців фізичної культури і спорту.

Список використаних джерел

1. Зверев А. 10 и 90 – новая статистика интеллекта. *Знание – сила*. 1997. № 4. С. 92–97.

2. Вербицкий А. Активные методы обучения в высшей школе: контекстный поход. Москва. 1989. 127 с.
3. Пометун О., Пироженко Л. Інтерактивні технології навчання: Теорія, практика, досвід : метод. посібник. Київ. 2002. 135 с.
4. Пометун О., Пироженко Л. Сучасний урок. *Інтерактивні технології навчання*. Київ. 2003. 144 с.
5. Концепция информатизации сферы образования Российской Федерации. *Проблемы информатизации высшей школы*. Бюллетень № 3–4. 1998. С. 13–14.
6. Педагогіка вищої школи : навч. посіб. / З. Н. Курлянд, Р. І. Хмельюк, А. В. Семенова та ін. ; за ред. З. Курлянд. 2-ге вид., перероб. і доп. Київ. 2005. 339 с.
7. Павлюк Є. О. Концептуальні засади професійної підготовки майбутніх тренерів-викладачів у ВНЗ. Вип. 657. *Педагогіка та психологія*. Чернівці : Чернівецький нац. у-т, 2013. С. 114–121.

References

1. Zverev, A. A. (1997). *10 and 90 – newintelligencestatistics*. Znaniya – sila. 1997. vol. 4. P. 92–97. [in Russian]
2. Verbitsky, A. A. (1989). *Active a ching method sinhigher education: a contextual campaign* [Aktivnye metody obucheniya v vysshej shkole: kontekstnyj podhod], Moscow, 1989. 127 s. [in Russian]
3. Pometun, O. I. and Pirozhenko, L. V. (2002). *Interactive learning technologies: theory, practice, experience* [Інтерактивні технології навчання: Теорія, практика, досвід] Metodychnyj posibnyk. Kiev, 2002. 135 s. [in Ukrainian].
4. Pometun, O. I. and Pirozhenko, L. V. (2003). *Modern lesson* [Інтерактивні технології навчання]. Kiev, 2003. 144 s. [in Ukrainian].
5. Theconcept of informatization of the sphere of education of the Russian Federation (1998). Problems of informatization of high school. Byulleten'. 1998. vol. 3–4. P. 13–14. [in Russian]
6. Kurland Z. N., Khmelyuk R. I. and Semenova A. V. (2005). *Pedagogy of Higher Education* [Pedahohika vyschoi shkoly] 2nd ed. Navchal'nyj posibnyk. Kiev, 2005. 339 s. [in Ukrainian].
7. Pavlyuk Ye. O. (2013). Conceptual bases of professional training of future coaches-teachers in universities. *Pedahohika ta psykholohiia*. 2013. vol. 657. P. 114–121. [in Ukrainian].

T. Chopyk, O. Pavlyuk, O. Antoniuk, Ye. Pavlyuk, Application of Interactive Technologies in the Process of Professional Growth of Future Specialists in Physical Culture and Sport during Studies in a Higher Educational Establishment

The article deals with analysis of interactive lecture and seminar forms; certain requirements to the structure of interactive class and peculiarities of professional growth of future specialists in physical culture and sport during studies in a higher educational establishment by means of interactive technologies have been revealed.

The aim of the article is to reveal and define interactive technologies, study efficiency of their application within professional growth of future specialists in physical culture and sport during studies in a higher educational establishment.

An urgent issue is a change of principles of student training and assurance of a shift from passive perception of information to creative knowledge acquisition etc. The principle of combination of traditional and interactive teaching forms provides possibility to combine best aspects of teaching. Traditional teaching provides social correlation while giving an opportunity for a direct communication with a teacher, offers students familiar and usual methods teaching. Interactive teaching creates educational space, in which each student can check own position and receive immediate feedback from the teacher regarding correct answers.

Primary aim of professional training of future specialists in physical culture and sport is to create teaching and methodological program to solve psychological, pedagogical as well as scientific and technical problems.

Thus, means of interactive technologies are defined by interaction of teachers and future specialists in physical culture and sport, in which the teacher applies creative method of selection and application of interactive teaching forms. Academic and cognitive activity of future specialists in physical culture and sport envisages their active position in various forms of interaction. The result of such process of the formation of students' preparedness to application of interactive methods of teaching is intended to be the ability to use methods of interactive teaching. Moreover, such work promotes formation of professional competence of future specialists in physical culture and sport and available skills in implementation of interactive methods of teaching in practical work.

Perspectives of further research envisage creation and development of methods of application of certain interactive technologies to assure development of professional competence of future specialists in physical culture and sport during studies in a higher educational establishment.

Key words: professional growth; interactive technologies; future specialists in physical culture and sport.